

Slutrapport, LOVA - Lärande Vatten 3

501-1592-2021

Författad av Jonas Ohlsson, Projektledare vid Naturskyddsföreningen i Örebro län

Introduktion

Projektet Lärande Vatten 3 var det tredje i serien Lärande Vatten vars projekt handlar om öka allmänhetens kunskaper om naturvårdsrestaurering i vatten. I Lärande Vatten 3 så har tre gymnasieskolor deltagit i naturvårdsrestaurering av tre vattendrag för att gynna öring och flodpärlmussla. Projektet har pågått från år 2022 till 2025.

De vattendrag som restaurerats är:

- 2022. Rösjökanal, som rinner norr om naturreservatet Valsjötjärnen
- 2023. Lanforsen, som rinner mellan Lilla Lysingen och Stora Lysingen i Fjärhanabergens naturreservat
- 2024. Ämtbäcken, som rinner öster om Fjärhanabergens naturreservat

Alla vattendragen ovan var avsevärt påverkade. Stenar och organiskt material hade rensats från vattendragen vilket påverkar habitatet för öringen och andra vattenlevande organismer. Genom att genomföra restaureringsåtgärder i vattendragen har projektet bidragit till miljömålet Levande sjöar och vattendrag.

Projektets mål

Projektets övergripande mål var att öka den biologiska mångfalden, förbättra vattenkvaliteten och bidra till uppfyllandet av klimat- och miljömålen i stort. Tillvägagångssättet för att uppfylla dessa mål har varit genom att med deltagande från tre gymnasieskolor utföra vattenvårdsåtgärder som gynnar vattnets ekologi och framför allt livsmiljöer för öring och flodpärlmussla. Nedan presenteras projektets mål, samt dess måluppfyllnad.

Mål:

Utbilda minst 50 gymnasieelever per läsår och minst 5 gymnasielärare i vattendragsrestaurering, miljökvalitetsmålen och ekosystemtjänster kopplat till detta.

Inom projektet har tre gymnasieskolor deltagit, där totalt femton lärare varit involverade i projektet på olika sätt. Tretton av dessa lärare har utbildats i hur manuell vattenrestaurering går till och sett hur det praktiska arbetet utförs. Under projektets tre år har 263 elever deltagit och bidragit till att sprida kunskaper om vattenrestaurering samt bidragit till manuellt vattenvårdsarbete genom återförande av sten och grus till rensade vattendrag.

Kartera, ta fram kunskapsunderlag för åtgärder, samt restaurera minst 100 meter av vattendragen i varje delmål (varje år under projektets tre år).

Varje år har projektet fått ett vattendrag tilldelat sig av Länsstyrelsen Örebro län. Detta vattendrag har besökts innan restaureringsåtgärder utförts för att kartlägga och ta fram kunskapsunderlag för vilka åtgärder som behövs längs sträckan.

Under delmål 2021-2022 karterades, snitslades, och restaurerades 150 meter av Rösjö kanal i Lindesbergs kommun, angränsande till Valsjöjärns naturreservat.

Under delmål 2022-2023 karterades, snitslades, och restaurerades 150 meter av Lanforsen i Karlskoga kommun, som ligger i Fjärhanabergens naturreservat.

Under delmål 2023-2024 karterades, snitslades, och restaurerades 300 meter av Ämtbäcken i Karlskoga kommun, öster om Fjärhanabergens naturreservat. Restaureringen skedde genom att skapa lekbottnar, lägga tillbaka sten, skapa svämplan, samt återföra död ved.

Dessutom bidrog elever under detta projekt till att återskapa lekmiljöer för Gullspångslaxen i Åråsforse, Gullspångsälvens naturreservat.

Förevisa resultaten av åtgärderna vid minst 2 tillfällen under varje år.

Resultaten av restaureringsåtgärderna har förevisats i samband med presentationer av projektet, bland annat under Framtidsveckan i Örebro län. Här är en lista över några av de tillfällen som resultaten förevisats:

- 6 oktober 2022, Föreläsning i Örebro
- 2 februari 2023, Föreläsning i Örebro
- 1 mars 2023, Föreläsning i Katrineholm
- 30 maj 2023, Föreläsning i Degerfors
- 10 oktober 2024, Föreläsning i Örebro
- 23 november 2024, Föreläsning i Örebro
- 17 februari 2025, Föreläsning i Karlstad
- 23 mars 2025, Föreläsning online/nationellt

Förutom dessa föreläsningar så har jag även förevisat resultaten under presentationer på skolor och årsmöten för Naturskyddsföreningen.

Undersöka konflikter mellan vattenvårdsrestaurering och kultur/upplevelsevärden i varje av de tre delmålen.

Som en del av lärarnas kursplan har konflikter mellan naturvård och kulturvård studerats. Besök hos Lerkesåns flodpärlmusslor har kombinerats med utflykter till kulturarvet i Pershyttan. Eleverna har fått guidningar av Pershyttan och som en del av kursen diskuterat konfliktlinjer mellan kulturvård och naturvård, samt vad som utgör grunden för intressekonflikterna. Dessa perspektiv har även gett eleverna fördjupad kunskap om Bergslagens historia och hur naturresurser varit kopplade till industrialiseringen.

Projektets positiva bieffekter

Förutom att projektet har bidragit till en ökad måluppfyllnad av Sveriges miljömål, *Levande sjöar och vattendrag*, genom restaurering av tre vattendrag, så har projektet även fått uppmärksamhet i media och via Uppsala universitets tidning, Bi-lagan.

Dessutom har gymnasieeleverna kommit i kontakt med tjänstepersoner och yrkesverksamma inom natur- och kulturvård. Projektet har gjort att eleverna fått en bättre förståelse för vikten av naturvård och en elev ändrade sitt val av universitetsprogram efter fältdagarna, för att kunna få arbete inom naturvård efter sina studier.